

Bruselis, 2013 03 27
COM(2013) 169 final

ŽALIOJI KNYGA

2030 m. klimato ir energetikos politikos strategija

ŽALIOJI KNYGA

2030 m. klimato ir energetikos politikos strategija

1. ĮVADAS

ES turi aiškiają energetikos ir klimato politikos strategiją iki 2020 m. Šioje strategijoje numatyti įvairūs politikos uždaviniai, kaip antai mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) išmetimą, užtikrinti energijos tiekimą ir skatinti ekonomikos augimą, konkurencingumą bei užimtumą vadovaujantis technologijų pažangos, sąnaudų efektyvumo ir išteklių tausojimo principais. Minėti politikos uždaviniai įgyvendinami siekiant trijų pagrindinių su ŠESD išmetimo mažinimu, atsinaujinančiosios energijos naudojimu ir energijos taupymu susijusių tikslinių rodiklių. Taip pat yra papildomų tikslinių rodiklių, susijusių su transporto sektoriuje suvartojamos energijos kiekiu. Kartu ES yra sukūrusi reglamentavimo sistemą, kuria skatinama atvira, integruota ir konkurencinga energetikos bendroji rinka, padedanti užtikrinti patikimą energijos tiekimą. Nors ES sėkmingai siekia 2020 m. tikslinių rodiklių kurdamą energetikos vidaus rinką ir įgyvendindama kitus energetikos politikos uždavinius, dabar pats laikas pagalvoti apie naują klimato ir energetikos politikos strategiją 2030 metams. Iš anksto susitarti dėl 2030 m. strategijos svarbu dėl trijų priežasčių:

- pirma, kadangi investicijų ciklai yra ilgi, artimiausioje ateityje padarytos investicijos dar bus naudojamos 2030 m. ir vėliau, todėl investuotojams reikia aiškumo ir mažesnės reglamentavimo rizikos;
- antra, suformulavus aiškius 2030 m. uždavinius bus lengviau kurti konkurencingą ekonomiką ir patikimą energetikos sistemą, nes didės efektyvių ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų poreikis, skatinantis mokslinius tyrimus, plėtrą ir inovacijas, todėl gali atsiverti naujų užimtumo ir ekonomikos augimo galimybių. Dėl to tiesiogiai ir netiesiogiai mažės ekonominės sąnaudos;
- trečia, nors derybos dėl teisiškai privalomo tarptautinio klimato kaitos mažinimo susitarimo vyksta sunkiai, vis dėlto tikimasi, kad iki 2015 m. pabaigos toks tarptautinis susitarimas bus sudarytas. Prieš tai ES dar turės susitarti dėl įvairių klausimų, be kita ko, ir dėl savo užmojo, kad galėtų aktyviai dalyvauti derybose su kitomis šalimis.

2030 m. strategijos užmojai turi būti pakankamai dideli, kad ES sėkmingai įgyvendintų savo ilgalaikius klimato srities uždavinius. Kita vertus, joje turi būti atsižvelgta į keletą svarbių pokyčių, įvykusių nuo 2008 m. rugsėjo, kuomet susitarta dėl pirminės strategijos:

- dabartinės ekonomikos krizės pasekmes;
- valstybių narių ir verslo įmonių, sunkiai įstengiančių rasti lėšų ilgalaikėms investicijoms, finansinius sunkumus;
- pokyčius ES ir pasaulio energijos rinkose, pavyzdžiui, susijusius su atsinaujinančiais ištekliais, netradicinėmis dujomis bei nafta, taip pat su branduoline energija;
- namų ūkių nuogastavimus dėl energijos įperkamumo ir verslo sektoriaus nerimą dėl konkurencijos;

- tarptautinių partnerių įsipareigojimų ir užmojo mažinti ŠESD išmetimą skirtumus.

2030 m. strategija turi būti grindžiama įgyvendinant dabartinę strategiją įgyta patirtimi, atsižvelgiant į tai, kas pavyko, kas nepavyko ir ką būtų galima patobulinti. Joje turi būti atsižvelgta į pokyčius pasaulyje ir numatyta, kaip tarptautiniu mastu aktyviau kovoti su klimato kaita. Strategijoje turėtų būti numatyta, kaip geriausiai išnaudoti sinergijas ir rasti tinkamą konkurencingumo, patikimo energijos tiekimo ir darnaus vystymosi siekių pusiausvyrą.

Joje taip pat turėtų būti atsižvelgiama į ilgesnio laikotarpio perspektyvą, Komisijos išdėstytą Konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. plane, Energetikos veiksmų plane iki 2050 m. ir Transporto baltojoje knygoje. Dėl kiekvieno iš šių planų Europos Parlamentas yra priėmęs rezoliucijas¹. Minėti planai parengti taip, kad būtų pasiektas ES tikslas iki 2050 m. išmetamą ŠESD kiekį sumažinti 80–95 proc., palyginti su 1990 m. kiekiu, ir taip prisidedant prie reikiamų visos išsivysčiusių šalių grupės pastangų. Atsižvelgiant į tuose planuose numatytus scenarijus galima padaryti tokias išvadas:

- iki 2030 m. ŠESD išmetimą ES reikės sumažinti 40 proc., norint, kad iki 2050 m. jį pavyktų sumažinti 80–95 proc., ir taip deramai prisidėti prie tarptautinio tikslinio rodiklio neleisti atmosferai sušilti 2°C;
- transformuojant ES energetikos sistemą bus visapusiškai naudinga didinti atsinaujinančiosios energijos dalį, energijos vartojimo efektyvumą ir kurti geresnę bei pažangesnę energijos infrastruktūrą;
- pagal Energetikos veiksmų plane iki 2050 m. numatytą scenarijų atsinaujinančiosios energijos dalis 2030 m. turėtų sudaryti maždaug 30 proc.;
- energetikos sistemai modernizuoti – tiek diegiant naujas mažo anglies kiekio technologijas, tiek liekant prie tradicinių technologijų – reikia didelių investicijų ir tai turės poveikio energijos kainoms iki 2030 m.

Šios žaliosios knygos tikslas – pasikonsultuoti su suinteresuotosiomis šalimis siekiant surinkti faktus ir nuomones, kuriais būtų galima remtis formuojant 2030 m. strategiją. Žaliosios knygos pradžioje apžvelgiama dabartinė strategija ir pasiekimai, o po to pateikiami klausimai, kuriais norima gauti suinteresuotųjų šalių nuomonę. Tuo pačiu metu vyksta Komisijos konsultacijos su suinteresuotosiomis šalimis dėl tarptautinių derybų dėl naujo teisiškai įpareigojančio klimato politikos susitarimo ir dėl ES politikos, kuri paskatintų vykdyti anglies dioksido surinkimo ir saugojimo technologijų parodomuosius projektus.

2. DABARTINĖ ES POLITIKOS STRATEGIJA IR LAIMĖJIMAI

Svarbiausi dabartinės politikos strategijos akcentai – trys pagrindiniai tiksliniai rodikliai, kurie turi būti pasiekti iki 2020 m.: 1) ŠESD išmetimas ES turi būti sumažintas 20 proc., palyginti su 1990 m. išmestu kiekiu; 2) atsinaujinančiosios energijos dalis turi sudaryti 20 proc. visos ES suvartojamos energijos kiekio (valstybėms narėms nustatyti konkretūs tiksliniai rodikliai); 3) energijos suvartojimas turi sumažėti 20 proc., palyginti su prognozėmis. Be to, nustatyti du papildomi tiksliniai rodikliai – iki 2020 m. transporto sektoriuje naudoti 10 proc. atsinaujinančiosios energijos ir 6 proc. sumažinti su transporto degalais siejamą anglies dioksido kiekį. Dabartinėje strategijoje pripažįstama, kad kiekviena valstybė narė gali rinktis

¹ Nuorodos į Europos Parlamento rezoliucijas ir planus pateikiamos priedo skirsnyje „Pagrindiniai pamatiniai dokumentai“.

jai tinkamą energijos rūšių derinį ir kad jų ekonominės gerovės lygis bei pajėgumai nėra vienodi, todėl numatytos atitinkamos sąžiningą pastangų pasidalijimą užtikrinančios priemonės. Joje numatytos su anglies dioksido nutekėjimo rizika ir jos poveikiu sektoriams, kuriuose sunaudojama daug energijos, susijusios priemonės. Strategiją įgyvendinti padeda įvairios Sąjungos finansinės priemonės ir Europos strateginis energetikos technologijų planas (SET planas). Be to, Komisija yra pasiūliusi persvarstyti energijos produktų ir elektros energijos apmokestinimo² ES teisės aktus siekdama užtikrinti, kad esamos fiskalinės priemonės nesidubliuotų. 2020 m. strategiją papildo strategija Energetika 2020³, kurioje analizuojami konkurencingos, darnios ir saugios energetikos sistemos užtikrinimo uždaviniai ir priemonės.

2.1. ŠESD išmetimo sumažinimo 20 proc. tikslinis rodiklis ir įgyvendinimo priemonės

Tikslinis rodiklis iki 2020 m. išmetamą ŠESD kiekį sumažinti 20 proc., palyginti su 1990 m. kiekiu, įgyvendinamas taikant ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą (ES ATLPS) ir Sprendimą dėl pastangų pasidalijimo, kuriame nustatyti ŠESD išmetimo mažinimo tiksliniai rodikliai sektoriams, kuriems netaikoma ES ATLPS. Siekti šio tikslo padeda ES ir valstybių narių nacionalinė ŠESD išmetimo mažinimo politika. Apskaičiuota, kad 2011 m. ŠESD, kurioms taikomas klimato ir energetikos politikos priemonių rinkinys, išmesta 16 proc. mažiau negu 1990 m.

ES ATLPS užtikrinama, kad dideliems pramonės įrenginiams, elektros energijos gamybos sektoriui ir aviacijos sektoriui anglies dioksido kaina būtų vienoda. Sistema taikoma daugiau kaip 10 000 įrenginių ir apima beveik 50 proc. ES išmetamo ŠESD kiekio. Tai, kad sistemoje visiems yra vienoda kaina, reiškia, kad klimato tikslų siekiama ekonomiškai efektyviai ir verslo įmonėms visoje ES sudaromos vienodos veiklos sąlygos. ES įmonės, priimdamos tiek veiklos, tiek investicinius sprendimus, dabar atsižvelgia į anglies dioksido kainą; taip pavyko labai sumažinti ŠESD išmetimą. Deja, anglies dioksido kaina netapo labai rimta ilgalaikių investicijų į mažo anglies kiekio technologijas paskata. Nors apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemoje numatyta iki 2020 m. viršutinę ŠESD išmetimo ribą sumažinti maždaug iki 21 proc., palyginti su 2005 m., ir ją toliau mažinti po 2020 m., taip iš esmės teisiškai garantuojant, kad investuoti į mažo anglies kiekio technologijas tikrai reikės, tačiau dėl šiuo metu esančio didelio apyvartinių taršos leidimų (ATL) pertekliaus, kurį iš dalies lėmė ekonomikos krizė, visa tai neatsispindi anglies dioksido kainoje. Žema anglies dioksido kaina yra nepakankama paskata investuoti į minėtas technologijas, todėl didėja prisirišimo prie iškastiniu kuru grįstų technologijų (angl. *carbon lock-in*) rizika. Tam tikros dėl tokios įvykių raidos sunerimusios valstybės narės jau ėmėsi nacionalinių priemonių (o kitos dar ketina jų imtis), kaip antai papildomas sektorių, kuriems taikoma ATLPS ir kuriuose išmetama daug anglies dioksido, apmokestinimas. Dėl to didėja politikos fragmentacijos rizika, galinti neigiamai paveikti bendrąją rinką – nacionalinės arba tam tikriems sektoriams taikomos politikos priemonės silpnina ATLPS vaidmenį, kuria nebegalima užtikrinti vienodų veiklos sąlygų, kaip numatyta iš pradžių. Europos anglies dioksido rinkos padėties ataskaitoje⁴ ATLPS veikimas įvertintas išsamiau.

Sprendimu dėl pastangų pasidalijimo (SPP) nustatyti nacionaliniai ŠESD išmetimo mažinimo tiksliniai rodikliai tiems sektoriams, kuriems ATLPS netaikoma. Bendras ES tikslinis rodiklis

² COM (2011) 169 galutinis.

³ COM (2010) 639 galutinis.

⁴ Ataskaita „Europos anglies dioksido rinkos padėtis 2012 m.“ (COM(2012) 652). Ataskaitoje aptariami įvairūs ATL pertekliaus mažinimo būdai, iš kurių vienas yra papildomų sektorių įtraukimas į sistemą.

– iki 2020 m. tokiuose sektoriuose ŠESD išmetimą sumažinti 10 proc., palyginti su 2005 m. kiekiu. Mažinti ŠESD išmetimą tokiuose sektoriuose padėjo daug ES politikos priemonių, įskaitant konkrečioms sektoriams skirtus teisės aktus ir iniciatyvas. Tarp jų automobilių išmetamo CO₂ mažinimo ir jų energijos vartojimo efektyvumo didinimo politika, namų ūkiams ir energiją vartojantiems buitiniams prietaisams skirtos politikos priemonės, taip pat konkrečios atliekų tvarkymo, aplinkos, žemės ūkio ir žemėnaudos politikos priemonės (žr. priedą). Be to, siekiant su atsinaujinančiąja energija ir su energijos vartojimo efektyvumu susijusių tikslinių rodiklių mažėja ir išmetamųjų ŠESD kiekis. Nacionaliniai tiksliniai rodikliai valstybėms narėms paskirstyti atsižvelgiant į jų ekonominį pajėgumą. Vienos turi sumažinti ŠESD išmetimą, palyginti su 2005 m. kiekiu, o kitoms dar leidžiamas tam tikras ŠESD kiekio augimas. Apskritai ES sėkmingai įgyvendina 10 proc. tikslinį rodiklį, tačiau tarp valstybių narių yra nemažų skirtumų. Pusė jų turi imtis papildomų priemonių. Be to, Sprendimu dėl pastangų pasidalijimo valstybėms narėms leidžiama joms nustatytų tikslinių rodiklių siekti lanksčiai, pavyzdžiui, įsigyti tarptautinių kreditų arba prekiauti su kitomis valstybėmis narėmis, viršijančiomis savo tikslinius rodiklius.

2.2. Atsinaujinančiosios energijos tikslinis rodiklis ir įgyvendinimo priemonės

ES sėkmingai įgyvendina savo tikslą – pasiekti, kad iki 2020 m. atsinaujinančiosios energijos dalis sudarytų 20 proc. bendro galutinio energijos suvartojimo. 2010 m. atsinaujinančioji energija sudarė 12,7 proc., palyginti su 8,5 proc. 2005 m. 1995–2000 m., kai dar nebuvo atitinkamų teisės aktų, atsinaujinančiosios energijos dalis augo po 1,9 proc. kasmet. Nustačius orientacinius tikslinius rodiklius (2001–2010 m.), atsinaujinančiosios energijos dalis kasmet augo po 4,5 proc. Nustačius teisiškai privalomus nacionalinius tikslinius rodiklius augimas paspartėjo, tačiau norint pasiekti 2020 m. tikslinį rodiklį, jis turi sudaryti vidutiniškai 6,3 proc. per metus. Atsinaujinančiosios energijos naudojimas transporto sektoriuje 2010 m. siekė 4,7 proc., o 2005 m. jis tesudarė 1,2 proc. Šildymo ir vėsinimo sektoriuje taip pat naudojama vis daugiau atsinaujinančiosios energijos. Iki 2020 m. jos dalis turėtų beveik padvigubėti. Vis dėlto daugeliui valstybių narių teks imtis papildomų priemonių, kad pasiektų savo 2020 m. tikslinius rodiklius, nes dėl ekonomikos krizės „apkarpytos“ paramos schemos ir tapo sunkiau gauti finansavimą.

2012 m. Komisija apžvelgė esamą atsinaujinančiosios energijos padėtį ES rinkoje⁵. Atnaujinta pažangos ataskaita skelbiama tuo pačiu metu kaip ši žaliaji knyga. Investicijos į atsinaujinančiosios energijos mokslinius tyrimus ir plėtrą, inovacijos ir šių technologijų plataus masto diegimas padėjo labai sumažinti atsinaujinančiosios energijos technologijų kainą. Tačiau norint šias technologijas diegti plačiu mastu, reikia išspręsti tokius pagrindinius uždavinius: visų pirma, kaip energiją, gaunamą iš atsinaujinančių šaltinių, visiškai integruoti į ES elektros energijos tinklą užtikrinant jos pastovumą ir kaip pagerinti valstybių narių bendradarbiavimą siekiant tikslinių rodiklių. Atsinaujinančiosios energijos integravimas į elektros energijos sistemą palengvės sujungus ES didmenines elektros energijos rinkas ir įdiegus pažangiuosius elektros energijos tinklus, leidžiančius elektros energijos gamybą, tinklo valdymą, elektros energijos laikymą ir vartojimą pritaikyti prie kintančios situacijos rinkose. Tačiau didžiulės investicijos į perdavimo ir paskirstymo tinklus, įskaitant tarpvalstybinę infrastruktūrą, kurių reikia energijos vidaus rinkai užbaigti, bus reikalingos ir atsinaujinančiajai energijai integruoti. Kitas svarbus uždavinys – užtikrinti, kad ilgainiui atsinaujinančioji energija nebereikalautų tokių didelių sąnaudų ir paramos schemos būtų taikomos tik toms technologijoms ir sritims, kuriose tos paramos dar reikia. Paramos schemos turėtų būti tokios, kad kompensacija nebūtų per didelė, kad jomis būtų skatinamas sąnaudų

⁵ Komunikatas „Atsinaujinančioji energija – reikšmingas Europos energijos rinkos objektas“ (COM(2012) 271).

efektyvumas ir radikalus ŠESD išmetimo mažinimas, skatinamos inovacijos, užtikrinamas tvarus žaliavų naudojimas, kad jas būtų galima pritaikyti atsižvelgiant į sąnaudų dinamiką ir taip vengti priklausomybės nuo subsidijų, kad jos būtų suderintos visose valstybėse narėse ir, biodegalų atveju, būtų suderintos su Pasaulio prekybos organizacijos politika.

2.3. Energijos taupymo tikslinis rodiklis ir įgyvendinimo priemonės

Nors valstybės narės nėra teisiškai įpareigosos iki 2020 m. ES pirminės energijos suvartojimą sumažinti 20 proc. (palyginti su 2007 m. prognozėmis), padaryta didelė pažanga. Po daugelio metų augimo pirminės energijos suvartojimas pasiekė piką 2005–2006 m. (siekė maždaug 1825 Mt), o nuo 2007 m. pradėjo po truputį mažėti ir 2011 m. buvo 1730 Mt. Tokią tendenciją iš dalies lėmė ekonomikos krizė, tačiau iš dalies ji yra ir esamos veiksmingos politikos rezultatas. Prie to prisidėjo ir sumažėjęs ES pramonės energijos vartojimo intensyvumas, kuris 2010 m. buvo 149 tonos vienam milijonui eurų, t. y. sumažėjo nuo 174 t 2000 m. ir 167 t 2005 m.

2012 m. priėmus Energijos efektyvumo direktyvą (EED), ES lygmeniu dabar taikoma išsami reglamentavimo sistema. Reikia, kad valstybės narės ją visiškai įgyvendintų. EED padės skatinti šios srities pažangą, nors preliminarios Komisijos analizės duomenimis, esant dabartinei politikai 2020 m. tikslinis rodiklis nebus pasiektas⁶. Padėties nepalengvina ir tai, kad valstybėse narėse trūksta tinkamų pažangos stebėjimo ir poveikio matavimo priemonių. Kitas svarbus uždavinys – rasti lėšų, kurių reikia nuolatinei pažangai užtikrinti.

Nuo 2009–2010 m. pagal Ekologinio projektavimo ir Energijos vartojimo ženklavimo direktyvas priimta įgyvendinimo priemonių, taikomų su energija susijusiems gaminiams. Tomis priemonėmis mažinamas pramoninių ir buitinių gaminių suvartojamos energijos kiekis, tad mažėja galutinių naudotojų elektros energijos sąskaitos. Tokios priemonės taikomos įvairiems buitiniams elektros prietaisams, pavyzdžiui, buitiniams indaplovėms, šaldytuvams, skalbyklėms, televizoriams, taip pat padangoms, ir įvairiems pramoniniams gaminiams, tokiems kaip varikliai, ventiliatoriai, siurbliai. Apskaičiuota, kad dėl priimtų ekologinio projektavimo ir energijos suvartojimo ženklavimo teisės aktų 2020 m. energijos sąnaudos bus sumažintos apie 90 Mt.

Siekdama mažinti energijos sąnaudas esamuose pastatuose, visų pirma, kad mažiau jos būtų suvartojama pastatams šildyti ir vėsinti, ES 2010 m. priėmė persvarstytą Pastatų energinio naudingumo direktyvą. Direktyva valstybės narės ne tik įpareigojamos taikyti minimaliuosius energinio naudingumo reikalavimus naujiems ir esamiems pastatams, bet ir užtikrinti, kad iki 2021 m. visi nauji pastatai būtų beveik nulinės energijos pastatai. Tačiau dėl vėlavimų priimti šios direktyvos įgyvendinimo priemonės arba dėl nevisiško jos įgyvendinimo nacionalinėje teisėje, pastatų sektoriaus vaidmuo mažinant ŠESD išmetimą ir energijos suvartojimą gali būti menkesnis nei turėtų. Apskaičiuota, kad pastatų sektoriuje iki 2020 m. energijos sąnaudas būtų galima sumažinti 65 Mt. ES rėmė efektyvaus energijos vartojimo technologijas, be kita ko, viešojo sektoriaus partnerystėmis dėl energiška naudojamų pastatų, ekologiškų automobilių ir tvarios gamybos.

Reglamentais dėl lengvųjų transporto priemonių išmetamų teršalų normų pavyko gerokai sumažinti ŠESD išmetimą transporto sektoriuje: naujų automobilių parko vidutinis išmetamas CO₂ kiekis nuo 172 g / km 2000 m. sumažėjo iki 135,7 g / km 2011 m.

⁶ Atotrūkį nuo tikslo būtų galima sumažinti įgyvendinant Transporto baltojoje knygoje nurodytas priemones, tolesnes ekologinio projektavimo priemones, diegiant pažangiuosius skaitiklius ir pažanguji elektros energijos tinklą bei reaguojant į susijusius atitinkamus vartotojų paklausos pokyčius.

2.4. Energijos tiekimo patikimumas ir energijos įperkamumas energijos vidaus rinkoje

2009 m. priimtas klimato ir energetikos politikos priemonių rinkinys nėra vienintelė veiklos kryptis šioje srityje. 2009 m. ir 2010 m. ES priėmė išsamius teisės aktus, kuriais sukuriama elektros energijos ir gamtinių dujų vidaus rinka, o dvi gamtinių dujų tiekimo krizės paskatino priimti Reglamentą dėl dujų tiekimo saugumo. Kadangi jokių energetikos politikos tikslų neįmanoma pasiekti neturint tinkamų tinklų jungčių, Komisija taip pat pasiūlė Reglamentą dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių, dėl kurio Europos Parlamentas ir Taryba jau pasiekė politinį susitarimą. Reglamente sprendžiami infrastruktūros klausimai siekiant užtikrinti, kad vidaus rinkoje būtų visapusės jungtys, kad būtų integruota įvairių atsinaujinančių išteklių energija ir energijos tiekimas būtų patikimesnis⁷.

Kitos ES priemonės, kaip antai Europos strateginis energetikos technologijų planas, buvo priimtos siekiant paskatinti technologines permainas kuriant ir demonstruojant naujas inovatyvias technologijas: pvz., antros kartos biodegalų, pažangiųjų elektros energijos tinklų, pažangiųjų miestų ir intelektinių tinklų, elektros energijos laikymo ir elektrinių judumo priemonių, anglies dioksido surinkimo ir saugojimo technologijų ir naujos kartos branduolinės ir atsinaujinančiosios energijos šildymo ir vėsinimo technologijų. 2013 m. pradžioje Komisija pateikė Direktyvos dėl alternatyviųjų degalų infrastruktūros diegimo pasiūlymą, kurį papildys pasiūlymas persvarstyti Transeuropinio transporto tinklo (TEN-T) gaires.

2009 m. priimant klimato ir energetikos politikos priemonių rinkinį tam tikri klausimai liko neišspręsti. Pavyzdžiui, nebuvo apibrėžta reikiama perdavimo ir paskirstymo infrastruktūra. Be to, nebuvo iki galo apsvaistytos su atsinaujinančiosios energijos integravimu susijusios valdymo problemos, kaip antai tam tikrų išteklių (pvz., vėjo ir saulės) energijos tiekimo nepastovumas, ir nepakankamai įvertintas didelio nacionalinių atsinaujinančiosios energijos paramos schemų skaičiaus poveikis rinkos integracijai.

Trečiuoju energetikos politikos priemonių rinkiniu bandyta paskatinti konkurenciją rinkoje, tačiau jame nenagrinėtas klausimas, ar rinka teikia pakankamai paskatų investuoti į gamybą, paskirstymą ir perdavimą ir į laikymo pajėgumus sistemoje, kurioje yra didesnė atsinaujinančiosios energijos dalis. Iki atsinaujinančių išteklių energija taps prieinama už konkurencingą kainą, darnesnės energetikos sistemos reikia siekti kartu visiškai liberalizuojant ir integruojant energijos rinką, kurioje būtų galima veiksmingai sutelkti ir paskirstyti investicijas.

Tiek ES, tiek už jos ribų vyksta svarbūs pokyčiai – ES tampa vis labiau priklausoma nuo energijos importo, mūsų pagrindiniai konkurentai padarė didelę technologinę pažangą, randasi naujų tiekimo maršrutų, Afrikoje ir Lotynų Amerikoje kyla nauji energijos gamintojai. Visa tai turės poveikio energijos kainai ir tiekimo saugumui ES.

3. PAGRINDINIAI ŠIOS KONSULTACIJOS ASPEKTAI

2030 m. klimato ir energetikos politikos strategija bus grindžiama didžiule šioje srityje padaryta pažanga. Ją rengiant reikia atsižvelgti į patirtį, įgytą įgyvendinant dabartinę strategiją, ir išsiaiškinti, ką dar būtų galima patobulinti. Labai svarbi suinteresuotųjų šalių

⁷

Reglamente numatyta, kad bendro intereso projektams gali būti taikomos skubesnės leidimų išdavimo procedūros, pavyzdžiui, nustatomas ilgiausias leidimo išdavimo terminas ar supaprastinamos poveikio aplinkai vertinimo procedūros. Tam tikromis reglamento nuostatomis taip pat sukuriama geresnė paskatos investuotojams ir nustatomos sąlygos, kuriomis gali būti suteikta ES finansinė pagalba pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę.

patirtis ir nuomonės, jei įmanoma, pagrįstos tikrais faktais, šiais keturiais pagrindiniais aspektais: tiksliniai rodikliai, kitos politikos priemonės, konkurencingumas ir nevienodas valstybių narių pajėgumas veikti.

3.1. Tiksliniai rodikliai

Pagrindiniai 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijos elementai susiję tikslinių rodiklių tipais, pobūdžiu, lygmeniu ir jų sąveika. Ar tiksliniai rodikliai turėtų būti ES, nacionalinio ar sektoriaus lygmens ir ar jie turėtų būti teisiškai privalomi? Dėl tikslinių rodiklių reikalingumo ir jų tipų nuomonės išsiskiria. Nors įgyvendinant dabartinę strategiją įgyta patirtis rodo, kad tiksliniai rodikliai suteikia politinį pagreitį ir ilgalaikę investicijų perspektyvą, be to, pagal juos galima matuoti pažangą, yra suinteresuotųjų šalių, teigiančių, kad dabartiniai tiksliniai rodikliai ir politikos priemonės jiems pasiekti nebūtinai yra nuoseklios ar ekonomiškai efektyvios arba kad juos nustatant buvo nepakankamai atsižvelgta į konkurencingumą ir technologijų ekonominį gyvybingumą bei jų ištobulinimo lygį. 2030 m. strategijoje turėtų būti pripažįstama technologijų raida bėgant laikui ir turėtų būti skatinami moksliniai tyrimai bei inovacijos. Todėl reikia įvertinti, kokie tiksliniai rodikliai būtų geriausias, paprasčiausias ir ekonomiškai efektyviausias energetikos ir klimato politikos varomasis veiksnys iki 2030 m. Taip pat reikia įvertinti, ar dabartinę strategiją būtų galima supaprastinti, visų pirma, ar nereikėtų papildomai nustatyti įvairių dalinių tikslinių rodiklių, pavyzdžiui, kaip dabar nustatyti transporto sektoriui. Analizuojant minėtus aspektus taip pat reikia apmąstyti, ar pakanka 2030 metams nustatyti vieną ŠESD išmetimo mažinimo tikslinį rodiklį, nes yra ir kitų politinių tikslų, kaip antai tiekimo saugumas ir konkurencingumas.

Dabartiniai klimato ir energetikos srities tiksliniai rodikliai – ŠESD išmetimo tikslinis rodiklis, atsinaujinančiosios energijos tikslinis rodiklis ir energijos taupymo tikslinis rodiklis – buvo sumanyti taip, kad vienas kitą papildytų, ir iš tiesų tarp jų yra tam tikra sąveika. Didesnė atsinaujinančiosios energijos dalis gali reikšti mažiau ŠESD, tačiau tol, kol dėl jos nesumažėja kitų mažo anglies kiekio energijos išteklių plėtra, o efektyviau naudojant energiją galima ne tik mažinti ŠESD išmetimą, bet ir siekti atsinaujinančiosios energijos tikslinio rodiklio. Šie tikslai neabejotinai vienas kitą papildo, tačiau gali ir vienas kitam trukdyti. Pavyzdžiui, sutaupant daugiau energijos arba pagaminant daugiau atsinaujinančiosios energijos nei numatyta, gali kristi anglies dioksido kaina, o kartu su ja ir apyvartinių taršos leidimų paklausa ATLPS. Tai savo ruožtu silpnintų ATLPS kainos signalą darant sprendimus dėl inovacijų ir investicijų į efektyvias technologijas bei dėl mažo anglies kiekio technologijų diegimo ir nepadėtų siekti ŠESD išmetimo mažinimo tikslinio rodiklio.

Taigi 2030 m. strategijoje nustatant daugelį tikslinių rodiklių reikės aiškiai atsižvelgti į jų tarpusavio sąveiką. Taip pat reikės atsižvelgti į tai, kad didesnė atsinaujinančiosios energijos dalis ir didesnis energijos taupymas patys savaime konkurencingumo ar energijos tiekimo neužtikrins. Norint pasiekti šių tikslų ir toliau reikės vykdyti tam skirtą politiką, be to, gali prireikti papildomų dar sparčiau siekti tikslų padedančių rodiklių.

Daugelis pritaria, kad norint iki 2050 m. pasiekti tikslinį ŠESD išmetimo sumažinimo 80–95 proc. rodiklį reikės tarpinių tikslinių rodiklių. Svarbiausia nuspręsti, koks turėtų būti tokio tarpinio tikslinio rodiklio dydis. Remiantis Konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. planu, iki 2030 m. ŠESD išmetimo sumažinimas 40 proc., palyginti su 1990 m. kiekiu, būtų ekonomiškai efektyvus. Pasirinkus mažesnę nei 40 proc. tikslinį rodiklį, ilgainiui pabrangtų iškastinio kuro technologijų atsisakymas. Nors planuose teigiama, kad ŠESD išmetimą sumažinti 40 proc. iki 2030 m. galima pernelyg finansiškai neapkraunant mūsų energetikos sistemos, rasti reikiamų lėšų svarbioms išankstinėms investicijoms bus nelengvas uždavinys.

Energetikos veikslių plane iki 2050 m. teigiama, kad atsinaujinančiosios energijos dalis energetikos sistemoje po 2020 m. turėtų toliau augti. Atsinaujinančiosios energijos tikslinį rodiklį 2030 metams reikėtų gerai apsvarstyti, nes tuo laikotarpiu daugelis atsinaujinančių išteklių energijos gamybos technologijų jau bus gerokai patobulintos ir vis intensyviau konkuruos su kitomis mažo anglies kiekio technologijomis. Svarstyti ir galimybė atsinaujinančiosios energijos naudojimą ES padidinti nenustatant jokio konkretaus tikslinio rodiklio, o tik taikant ATLPS ir reguliavimo priemonėmis sukuriama reikiama rinkos sąlyga. Galimas atsinaujinančiosios energijos tikslinis rodiklis priklausys nuo: i) to, ar apskritai tokio rodiklio reikia norint užtikrinti atsinaujinančiosios energijos dalies augimą po 2020 m. ir taip skatinti daugiau naudoti vietinius atsinaujinančius išteklius, mažinti priklausomybę nuo energijos importo ir skatinti ekonomikos augimą bei užimtumą; ir ii) to, ar bus įmanoma jį pasiekti atsinaujinančiosios energijos paramos schemomis nesukuriant neigiamo poveikio energijos rinkoms, energijos kainoms ir valstybių biudžetams bei būdų, kuriais galima tai padaryti. Be to, reikia nustatyti, ar su atsinaujinančiąja energija susijusius uždavinius galima geriausiai išspręsti nustatant naują bendrą tikslinį rodiklį, ar reikia ir papildomų dalinių tikslinių rodiklių atskiriems sektoriams (transportui, pramonei, žemės ūkiui) ir (arba) kitų specialių priemonių. Nustatant bet kokią atsinaujinančiosios energijos tikslinį rodiklį ar politiką turi būti atsižvelgiama į augančią su tvarumo aspektais susijusių faktų bazę, sąnaudas, technologijų išstobulinimo lygį ir inovacinį potencialą.

ES energijos efektyvumo politikos strategija ką tik atnaujinta priėmus EED, o 2014 m. ji bus peržiūrima 2020 m. tikslinių rodiklių atžvilgiu. Taigi 2030 m. energijos efektyvumo tiksliniai rodikliai turi būti svarstomi atsižvelgiant į minėtas aplinkybes. Svarstyti keletas dalykų. Pirma, Energetikos veikslių plane iki 2050 m. pripažįstama, kad energijos vartojimo efektyvumas, taigi ir su tuo susijęs energijos taupymas, energetikos sistemos bus naudingas visais atvejais. Nors faktiškai sužinoti, kaip veikia dabartinė sistema, bus galima tik 2014 m. arba dar vėliau, galimą energijos taupymo tikslinį rodiklį būtina suderinti su visais kitais tiksliniais rodikliais. Taip pat reikia apsvarstyti, kokie tiksliniai rodikliai – nacionaliniai ar konkrečių sektorių – būtų geresnė paskata energijos vartojimo efektyvumui didinti.

Be to, reikės apsvarstyti, ar tikslinį rodiklį būtų geriau kaip ir iki šiol išreikšti absoliučiojo energijos suvartojimo verte, ar labiau tikėtų santykinis tikslinis rodiklis, susietas su energijos intensyvumu (pvz., energijos suvartojimas lyginant su BVP ar bendrąja pridėtinė verte). Nors bendrą energijos vartojimo efektyvumo tikslą turbūt geriau padėtų pasiekti absoliutus tikslinis rodiklis, santykinis tikslinis rodiklis leistų geriau atsižvelgti į ES ekonomikos dinamiką ir į faktinę jos raidą.

Kitaip nei ŠESD išmetimo mažinimo ir atsinaujinančiosios energijos tikslinių rodiklių atveju, dabartinėje strategijoje siektini energijos vartojimo efektyvumo tiksliniai rodikliai derinami su privalomomis priemonėmis. Poreikis pagal 2020 m. strategiją priimti atitinkamus ES teisės aktus (pvz., ekologinio projektavimo, energijos vartojimo efektyvumo, pastatų energinio naudingumo), bent iš dalies susijęs su tuo, kad valstybėms narėms nebuvo nustatyta privalomų energijos taupymo tikslinių rodiklių. Nustatant privalomą energijos taupymo arba jos vartojimo intensyvumo tikslinį rodiklį valstybėms narėms reikėtų palikti veikimo laisvės tokiam tiksliniam rodikliui siekti, tuomet galbūt reikėtų mažiau privalomų ES lygmens priemonių. Tačiau derėtų nepamiršti, kad daugelis ES teisės aktų, kuriais skatinama taupyti energiją, atlieka labai svarbų vaidmenį kuriant tausių produktų vidaus rinką (pvz., ekologinio projektavimo srities teisės aktai). Jei tiksliniai rodikliai bus siektini, reikės apsvarstyti, ar dabartinės konkrečios priemonės yra pakankamos, ar reikia priimti naujų. Svarbiausias klausimas – kiek energijos rinkos bus pačios pajėgios (kainų signalais ir atsaku į paklausą) pakankamai paskatinti energijos vartojimo efektyvumo pažangą, įskaitant vartotojų elgesio pokyčius, ir ar ATLPS ir jos poveikis elektros energijos kainoms bus pakankama paskata

taupyti energiją, net jei nebūtų nustatyta konkrečių tikslinių rodiklių ar priemonių. Reikės atsižvelgti į tai, kad daugelyje svarbių ekonomikos sektorių energijos paklausa turi tik nedidelį poveikį kainoms, ir į prognozuojamus ATLPS anglies dioksido kainos lygmenis bei jos kintamumą.

3.2. Politikos priemonių darna

2020 m. tiksliniai rodikliai ES lygmeniu įgyvendinami su vidaus rinka glaudžiai susietomis politikos priemonėmis. Valstybės narės turi daugiau veiksmų laisvės atsinaujinančiosios energijos ir energijos vartojimo efektyvumo, taip pat į ATLPS neįtrauktų ŠESD (pvz., kelių transporto sektoriaus) išmetimo mažinimo teisės aktams įgyvendinti. Todėl susiformavo skirtingi nacionaliniai požiūriai į atsinaujinančiosios energijos paramos schemas, energijos ir CO₂ apmokestinimą, pastatų energinio naudingumo standartus ir kitas energijos vartojimo efektyvumo politikos sritis.

Atrodo, kad prireiks kelių reguliavimo priemonių politikos tikslų skirtumams panaikinti ir rinkos kliūtims pašalinti. Tų priemonių sąveika bus tokia, kaip aprašyta pirmiau. Tam tikros suinteresuotosios šalys kritikuoja, kad apskritai dėl tokios politikos priemonių sąveikos politika nėra pakankamai nuosekli, ir teigia, kad reikia mažinti įvairių klimato ir energetikos politikos priemonių sąnaudas, atsižvelgiant į technologines galimybes. Be to, nacionalinės priemonės neturėtų lemti vidaus rinkos fragmentacijos. Svarbus akcentas turėtų būti skirtas investicijoms į infrastruktūrą, visų pirma į tinklus, nes tai sustiprintų ES energijos rinkos integraciją ir užtikrintų tvarumą, konkurencingumą ir tiekimo saugumą.

Taigi 2030 m. politikos strategijoje turi būti tinkama pusiausvyra tarp konkrečių ES lygmens įgyvendinimo priemonių ir tos veiksmų laisvės, kurią valstybės narės turi tiksliniams rodikliams pasiekti pagal nacionalines aplinkybes tinkamiausiu būdu, tačiau nepakenkiant vidaus rinkai. Dabartinėje strategijoje nustatytą pusiausvyrą tarp ES lygmens priemonių ir valstybių narių tikslinių rodiklių ir (arba) nacionalinių priemonių reikės išanalizuoti išsamiau ir įvertinti, be kita ko, iškastinio kuro subsidijų poveikį. Kaip ir anksčiau, reikės gerai apmąstyti pastangų pasidalijimą.

ES lygmeniu kovos su klimato kaita bei tvarios energijos srityse ne tik nustatytos reglamentavimo priemonės, bet ir teikiama nemaža finansinė parama, visų pirma per sanglaudos politiką, ES mokslinių tyrimų programas, o ateityje finansavimo galimybes papildys ir Europos infrastruktūros tinklų priemonė. Klimato srities tikslams įgyvendinti bus skirta bent 20 proc. 2014–2020 m. ES išlaidų, todėl bus nustatytos atitinkamos priemonės, skirtos užtikrinti, kad šios lėšos padėtų užtikrinti patikimą energijos tiekimą, kurti mažo anglies kiekio technologijomis bei efektyviu energijos vartojimu pagrįstą ir klimato kaitai atsparią ekonomiką, dėl kurios išaugtų Europos konkurencingumas ir padaugėtų darbo vietų ekologiškuose sektoriuose⁸.

Reikės apsvarstyti galimybes po 2020 m. naudotis tarptautiniais kreditais. Naudojantis tarptautiniais kreditais galima sumažinti sąnaudas, tačiau kartu didėja netikrumas dėl reikiamų veiksmų ES viduje ir dėl to susidarė apyvartinių taršos leidimų perteklius. Be to, taikydamos švarios plėtros mechanizmą ES pramonės įmonės ir vyriausybės subsidijavo konkuruojančius sektorius, ypač tokiose besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse kaip Kinija, Indija ir Brazilija. Vietoje minėtų švarios plėtros projektų renkantis prekybą apyvartiniais taršos kreditais ir kitas rinkos priemones būtų galima geriau sutelkti įvairius valstybių narių kovos su

---

⁸ Taip nuspręsta 2013 m. vasario 7–8 d. Europos Tarybos susitikime dėl Daugiametės finansinės programos.

klimato kaita pajėgumus ir prisidėti prie pasaulinės anglies dioksido rinkos, apimančios daug pasaulio šalių, plėtros.

Tokuose sektoriuose kaip laivyba ir aviacija taip pat vykdoma koordinuota politika siekiant, kad būtų nustatyti visuotiniai standartai ir politikos priemonės, padedantys efektyviau mažinti ŠESD išmetimą visame pasaulyje. Pirmas toks žingsnis – Tarptautinės jūrų organizacijos nustatytas energijos vartojimo efektyvumo dizaino rodiklis, kuris įsigaliojo 2013 m. Tikimasi, kad dėl to turėtų sulėtėti tarptautinės laivybos išmetamųjų ŠESD augimas.

3.3. ES ekonomikos konkurencingumo puoselėjimas

Vienas pagrindinių ES energetikos politikos tikslų – užtikrinti, kad energetikos sistema didintų ES ekonomikos konkurencingumą. Tam būtina užtikrinti konkurencingas vietas ir tarptautines energijos rinkas ir tarptautiniu mastu konkurencingas bei galutiniam vartotojui prieinamas energijos kainas. Tai ypač svarbu pažeidžiamesniems namų ūkiams ir didelę tarptautinę konkurenciją patiriantiems pramonės sektoriams – jiems energija yra svarbus veiksnys. Numatoma, kad energetikos sistemos pereinamuoju laikotarpiu išaugs elektros energijos vaidmuo, todėl iki 2030 m. bus itin svarbi jos kaina.

Energetikos ir klimato politikos priemonėmis galima pasiūlą ir augimą pakreipti mažo anglies kiekio technologijų linkme. ES yra švarių ir energiška efektyvesnių technologijų, produktų, paslaugų ir ekologiškų technologijų lyderė. Tikimasi, kad iki 2020 m. šiame sektoriuje bus sukurta maždaug 5 mln. darbo vietų⁹. Be to, įgyvendinant tokią politiką mažinama oro tarša ir gerinama piliečių sveikata. Tačiau kartu klimato ir energetikos politika kritikuota dėl neigiamo poveikio energijos kainoms, dėl kurių pažeidžiamesniems namų ūkiams sunkiau susimokėti už energiją, o sektoriai, kuriuose naudojama daug energijos, praranda konkurencingumą, net ir turėdami galimybę mažinti savo priklausomybę nuo energijos kainų ir tapti atsparesni energijos kainų šuoliams.

Nors per pastarąjį dešimtmetį didmeninės energijos kainos ES išaugo nedaug, faktai rodo, kad daugeliui galutinių naudotojų, tokiems kaip įmonės ir namų ūkiai, elektros energijos kaina realiaja verte išaugo apčiuopiamai. Energetikos veiksmų plane iki 2050 m. prognozuojama, kad tokia tendencija išliks ir ateityje. Dėl pokyčių tarptautinėse rinkose ir netradicinių angliavandenilių gavybos ES kainos gali dar labiau skirtis nuo kainų kitose didžiosiose pramoninės ekonomikos šalyse, kaip antai JAV, kur vis plačiau naudojamos skalūnų dujos. 2012 m. JAV dujų kainos pramonės įmonėms buvo keturis kartus mažesnės nei Europoje¹⁰. Žinoma, tokią tendenciją lemia ir daugelis kitų veiksnių nei ES klimato ir energetikos politika ir kad didmeninės elektros energijos kainas ES vis dar daugiausiai lemia iškastinio kuro kainos. Galiausiai kainai, kurią turi mokėti galutinis naudotojas, didelį poveikį daro ir valstybių narių nustatomi tarifai, rinkliavos ir mokesčiai. Formuojant naują politiką būtina atsižvelgti į visus šiuos veiksnius. Įvairius nacionalinę energijos kainą lemiančius veiksnius, įskaitant apmokestinimą, reikia išanalizuoti atskirai, nes atrodo, kad jų poveikis bendroms energijos gamybos sąnaudoms labai skiriasi. Todėl turi būti išspręsta nemažai klausimų.

Pirma, būtina visiškai įgyvendinti vidaus rinkos teisės aktus, kad padidinus konkurenciją rinkoje ir efektyviau naudojant energetikos infrastruktūrą (taikant tinklo kodeksus) būtų galima pažaboti kainas ir tikslinių rodiklių siekti ekonomiškai efektyviai.

⁹ Komunikatas „Ekonomikos atsigavimas kuriant darbo vietas“ (COM(2012) 173 *final*).

¹⁰ Tarptautinės energetikos agentūros duomenimis, 2005–2012 m. realiosios elektros energijos kainos pramonės įmonėms Europoje (OECD) išaugo vidutiniškai 38 proc., o JAV jos sumažėjo 4 proc. Per tą patį laikotarpį realiosios elektros energijos kainos namų ūkiams Europoje (OECD) išaugo 21,8 proc., o JAV 8,4 proc. Tarptautinė energetikos agentūra (IEA) *Energy Prices & Taxes, 4th Quarter 2012*.

Antra, reikėtų sudaryti sąlygas ateityje nekenkiant aplinkai naudoti vietinius naftos ir dujų išteklius (tiek tradicinius, tiek naujus), nes jie galėtų padėti sumažinti ES energijos kainas ir priklausomybę nuo importo.

Trečia, toliau įvairinant energijos tiekimo maršrutus galėtų padidėti konkurencija energijos rinkose, o investicijos į efektyvaus energijos vartojimo technologijas ilgainiui padės daug sutaupyti. Tęsiant elektros energijos gamybą iš atsinaujinančių išteklių kartu reikia tobulinti tinklų valdymą, tobulinti technologijas ir mažinti jų sąnaudas, taip pat toliau remti inovacijas.

Ketvirta, yra nuogaštaujančių, kad kitos šalys neprisiima tokių kovos su klimato kaita įsipareigojimų kaip ES, ir tai turi įtakos konkurencingumui. Kita vertus, savo įsipareigojimu iki 2020 m. ŠESD išmetimą sumažinti 20 proc. Sąjunga prisidėjo prie teigiamų poslinkių po 2009 m. Kopenhagos klimato konferencijos. Jau daugiau kaip 90 šalių yra pateikusių didesnius ar mažesnius pasižadėjimus. Tarptautinė bendruomenė patvirtino visuotinio atšilimo apribojimo, kad jis nesiektų 2°C, tikslą. Be to, kelios valstybės įgyvendina arba kuria savo apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemas (Šveicarija, Australija, Naujoji Zelandija, Pietų Korėja, Kinija ir kelios Jungtinės Amerikos Valstijos). Nepaisant to, sąlyginis ES pasiūlymas savo ŠESD išmetimo mažinimo tikslinį rodiklį padidinti iki 30 proc. nesulaukė atitinkamo atgarsio ir kitos šalys nei pasižadėjo, nei ėmėsi veiksmų, kuriuos reikėtų įgyvendinti dar iki 2020 m. norint sėkmingai toliau siekti bendro 2°C tikslo. Todėl dabar yra itin svarbu toliau bendradarbiauti su trečiosiomis šalimis, kad pagal Durbanio platformą 2015 m. būtų sudarytas susitarimas dėl laikotarpio po 2020 m. Tai ypač svarbu todėl, kad ES išmeta tik 11 proc. visų pasaulio išmetamųjų ŠESD kiekio ir ši jos dalis mažėja, taigi norint sėkmingai kovoti su klimato kaita būtina ryžtingai veikti tarptautiniu mastu¹¹.

Penkta, ES deda daug pastangų atitinkamuose tarptautiniuose forumuose siekdama, kad aviacijos ir jūrų transporto sektoriuose išmetamų ŠESD kiekis būtų mažinamas tarptautiniu mastu ir būtų sudarytos vienodos veiklos sąlygos.

Šešta, akivaizdu, kad didesnės apyvartinių taršos leidimų kainos ir atsinaujinančiosios energijos gamybos pajėgumų didinimo politika teikiant paramą tokiai gamybai arba taikant palankesnes tokios energijos tiekimo rinkai sąlygas, lemtų elektros kainų augimą. Kita vertus, taikant ATLPS sudaromos visiems vienodos sąlygos ES, o sektoriuose, kuriems taikoma ši sistema, ŠESD išmetimo mažinimo sąnaudos yra pačios mažiausios. ATLPS taip pat numatyta priemonių, kuriomis mažinamas neigiamas poveikis tam tikrų sektorių, kuriuose naudojama daug energijos ir kuriems būdinga anglies dioksido nutekėjimo rizika, konkurencingumui. Tos priemonės bus taikomos iki 2020 m. Atsižvelgiant į nemokamų apyvartinių taršos leidimų perteklių, susikaupusį pramonės sektoriuose, ir į tai, kad galima pigiai gauti tarptautinių kreditų, poveikis minėtiems sektoriams bus nedidelis bent iki 2020 m. Su ATLPS susijusiose valstybės pagalbos taisyklėse nuo 2013 m. valstybėms narėms leidžiama kompensuoti dalį netiesioginių tam tikruose sektoriuose, kuriuose suvartojama daugiausiai elektros energijos, patiriamų išlaidų, susijusių su ATLPS. Be to, dabartinėse aplinkosaugos valstybės pagalbos taisyklėse leidžiama pramonės įmonės tikslingai atleisti nuo mokesčių, susijusių su energija. Reikės apsvarstyti, ar tai turėtų išlikti 2030 m. politikos strategijoje ir, jei taip, kokia forma.

Galiausiai, formuojant 2030 m. strategiją reikėtų apsvarstyti, ar iš ATLPS gaunamos pajamos galėtų būti naudojamos inovacijoms atitinkamuose sektoriuose remti. Šiuo metu tokia galimybė daugiausiai naudojamosi valstybių narių lygmeniu – jos gali iki ribų, nustatytų

¹¹ Apie naujo pasaulinio klimato srities susitarimo perspektyvas rašoma atskirame konsultacijoms skirtame komunikate „2015 m. tarptautinis klimato kaitos susitarimas. Kokia bus tarptautinė klimato politika po 2020 m.“

valstybės pagalbos taisyklėse, inovacijas remti aukcionų lėšomis – nors dabartinėje strategijoje yra numatytas ir Sąjungos finansavimas inovacijoms (tik atsinaujinančiosios energijos srities ir anglies dioksido surinkimo ir saugojimo inovacijoms) iš NER300 lėšų.

3.4. Valstybių narių pajėgumo skirtumų pripažinimas

Valstybės narės labai skiriasi pagal santykinę gerovę, pramonės struktūrą, naudojamą energijos rūšis, esamų pastatų būklę, anglies dioksido ir energijos vartojimo intensyvumą, tinkamus naudoti atsinaujinančius išteklius ir socialinę struktūrą. Pavienės vartotojų grupės taip pat nėra vienodai pajėgios investuoti ir prisitaikyti. Į visą šią įvairovę turi būti atsižvelgta formuojant politikos strategiją 2030 metams. Klimato ir energetikos tiksliniai rodikliai kiekvieną valstybę narę ir jos piliečius veikia skirtingai, todėl naujojoje strategijoje turės būti numatyti veiksmingo bendradarbiavimo ir sąžiningo reikiamų pastangų pasidalijimo būdai.

Dabartinėje energetikos ir klimato politikos strategijoje atsižvelgiama į skirtingą valstybių narių pajėgumą – pastangos, kurių reikia Sąjungos klimato ir energetikos tiksliniams rodikliams pasiekti, paskirstytos taip, kad kuklesnes galimybes turinčioms valstybėms narėms tektų mažesnė našta. Aukcionų pajamos taip pat iš dalies perskirstomos siekiant kompensuoti sąnaudų skirtumus. Atsinaujinančių energijos išteklių direktyvoje yra numatyti bendradarbiavimo mechanizmai, pagal kuriuos vienoje valstybėje narėje pagamintą energiją galima skaičiuoti kaip kitos valstybės narės tikslinio rodiklio įgyvendinimo pastangas. Tačiau nepaisant šios priemonės teikiamos abipusės ekonominės naudos, ja kol kas pasinaudojo tik Švedija ir Norvegija. Siekiant sudaryti sąlygas valstybėms narėms atsižvelgti į savo nacionalines aplinkybes, Atsinaujinančių energijos išteklių direktyvoje joms pasiūlyta įvairių lanksčių sąlygų, kurias jos gali taikyti siekdamos savo metinio 1,5 proc. energijos taupymo tikslinio rodiklio, pavyzdžiui, 1,5 proc. tikslinį rodiklį įvesti palaipsniui, neįtraukti ATLPS įmonių, įtraukti energijos transformavimo ir paskirstymo sektorių, pripažinti išankstinius veiksmus. Gali būti derinamos ir kelios tokios lanksčios sąlygos, tačiau direktyvoje numatytas taupymo lygis vis tiek turi būti pasiektas.

Reikia apsvarstyti, ar 2030 m. politikos strategijoje turėtų išlikti panašios paskirstymo priemonės ar, atsižvelgiant į būsimų tikslinių rodiklių užmojų ir pobūdį, reikia naujų būdų. Dėl diferencijuoto tikslinių rodiklių paskirstymo valstybėse narėse gali ne tik būti sunkiau pasiekti energijos vidaus rinkos tikslus, bet ir gali išaugti tokių tikslinių rodiklių pasiekimo sąnaudos, jei neliks galimybių jų siekti pakankamai lanksčiai, pavyzdžiui, taikant prekybos mechanizmus. Taigi svarstant 2030 m. politikos strategiją reikėtų įvertinti, ar valstybės narės turi galimybes pakankamai lanksčiai bendradarbiauti, kad jų sąnaudos siekiant diferencijuotų tikslinių rodiklių būtų efektyvios. Visa tai turint galvoje, taip pat svarbu atsižvelgti į tai, kad tos valstybės narės, kuriose investicijų reikia labiausiai ir kuriose yra daugiausiai galimybių ekonomiškai efektyviai mažinti ŠESD išmetimą, plėtoti atsinaujinančių išteklių energijos gamybą ir didinti energijos vartojimo efektyvumą, dažnai yra ekonomiškai mažiau pajėgios pasinaudoti savo galimybėmis. Be to, kai kurioms iš jų nelengva pelnyti pakankamą pritarimą pramonės procesų ir energijos vartojimo pokyčiams, galintiems turėti poveikio užimtumui ir priklausomybei nuo vietinių energijos išteklių. Investicijų finansavimas – finansuojant tiesiogiai ar pažangiais finansavimo būdais – jau yra viena iš ES politikos sudedamųjų dalių¹², tačiau iki 2030 m. gali tekti dar padidinti jo mastą. Tokios priemonės padėtų sąžiningai ir teisingai pasidalyti pastangas ir kartu pelnyti visuomenės pritarimą bei visas suinteresuotąsias šalis įtrauktų į tvarios, saugios ir konkurencingos ekonomikos kūrimo procesą.

¹² Pavyzdžiui, siūlomas 2014–2020 m. Europos regioninės plėtros fondas ir Europos infrastruktūros tinklų priemonė.

Reikės parengti ir į naują strategiją įtraukti informaciją apie kiekvieną valstybę narę, kuria būtų galima remtis diskusijose dėl sąžiningo pastangų pasidalijimo ir kuri padėtų užtikrinti, kad jokiai valstybei narei netektų pernelyg didelė našta.

4. KLAUSIMAI

4.1. Bendrieji

- Kokia svarbiausia 2020 m. strategijos įgyvendinimo ir dabartinės ES energetikos sistemos taikymo patirtis, į kurią reikėtų atsižvelgti formuojant 2030 m. politiką?

4.2. Dėl tikslinių rodiklių

- Kokie 2030 m. tiksliniai rodikliai veiksmingiausiai padėtų siekti klimato ir energetikos politikos tikslų? Kokiu lygmeniu jie turėtų būti taikomi (ES, valstybių narių ar sektorių) ir kokiu mastu jie turėtų būti teisiškai privalomi?
- Ar dabartiniai 2020 m. tiksliniai rodikliai buvo tarpusavyje nesuderinti? Jei taip, kaip būtų galima užtikrinti, kad galimi 2030 m. tiksliniai rodikliai būtų geriau tarpusavyje suderinti?
- Ar derėtų nustatyti tikslinius rodiklius pošakiams, kaip antai transportui, žemės ūkiui, pramonei? Jei taip, kokius? Pavyzdžiui, ar transporto sektoriui reikėtų nustatyti atsinaujinančiosios energijos tikslinį rodiklį, jei yra keleivinių automobilių ir mažos keliamosios galios krovinių transporto priemonių išmetamo CO₂ mažinimo tiksliniai rodikliai?
- Kaip 2030 m. strategijos tiksliniais rodikliais geriausia išreikšti technologijų ekonominę gyvybingumą ir kintantį išstobulinimo laipsnį?
- Kaip būtų galima išmatuoti pažangą, padarytą siekiant kitų ES energetikos politikos tikslų, kaip antai tiekimo saugumo, kuriems neįmanoma nustatyti tikslinio rodiklio?

4.3. Dėl priemonių

- Ar reikėtų keisti kitas politikos priemones ir kokia būtų jų tarpusavio sąveika, (pavyzdžiui, ES ir nacionalinio lygmens priemonių)?
- Kaip būtų geriausia apibrėžti konkrečias ES ir nacionalinio lygmens priemones, kad klimato ir energetikos tikslai būtų pasiekti pačiu ekonomiškiausiu būdu?
- Kaip geriausia išvengti vidaus rinkos fragmentacijos, visų pirma skatinant ir telkiant investicijas?
- Kokiomis priemonėmis būtų galima ekonomiškai sutaupyti dar daugiau energijos?
- Kaip ES mokslinių tyrimų ir inovacijos politika galėtų geriausiai prisidėti prie 2030 m. politikos strategijos įgyvendinimo?

4.4. Dėl konkurencijos ir tiekimo patikimumo

- Kokius klimato ir energetikos politikos strategijos elementus galima būtų sustiprinti siekiant paskatinti užimtumą, ekonomikos augimą ir konkurencingumą?

- Kokių yra įrodymų, kad taikant dabartinę strategiją vyksta anglies dioksido nutekėjimas ir ar tai galima įvertinti kiekybiškai? Kaip šią problemą būtų galima spręsti 2030 m. strategijoje?
- Kokie konkretūs veiksniai daro poveikį stebimoms energijos kainų tendencijoms ir kiek įtakos jiems gali turėti ES?
- Kaip reikėtų atsižvelgti į netikrumą dėl to, kokias pastangas dės ir kokio lygio įsipareigojimus prisiims kitos išsivysčiusios šalys ir ekonomiškai reikšmingos besivystančios šalys šiuo metu vykstančiose tarptautinėse derybose?
- Kaip verslo sektoriui padidinti reglamentavimo tikrumą, tačiau palikti tam tikros veiksmų laisvės prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių (pvz., tarptautinių klimato srities derybų eigos ir pokyčių energijos rinkose)?
- Kaip ES galėtų padidinti gamybos pramonės inovacinį pajėgumą? Ar tam būtų galima panaudoti apyvartinių taršos leidimų aukcionų pajamas?
- Kaip tradicinių ir netradicinių vietinių savo energijos išteklių plėtrą ES galėtų geriausiai išnaudoti energijos kainoms ir priklausomybei nuo importo mažinti?
- Kaip ES galėtų geriausiai padaryti energijos tiekimą patikimesnį savo viduje užtikrindama visišką ir veiksmingą vidaus energijos rinkos veikimą (pvz., sukurdamas reikiamas jungtis) ir išoriškai didindama energijos tiekimo maršrutų įvairovę?

4.5. Dėl pajėgumo ir paskirstymo aspektų

- Kaip naujoje strategijoje reikėtų užtikrinti sąžiningą valstybių narių pastangų pasidalijimą? Kokių konkrečių žingsnių būtų galima imtis siekiant atsižvelgti į jų pajėgumo įgyvendinti klimato ir energetikos politikos priemones skirtumus?
- Kokias priemones reikėtų numatyti siekiant paskatinti valstybes nares bendradarbiauti ir sąžiningai pasidalyti pastangas kartu ieškant pačių ekonomiškiausių naujų klimato ir energetikos tikslų įgyvendinimo būdų?
- Ar 2030 m. strategijai remti reikėtų sukurti naujų finansavimo priemonių ar nustatyti naują tvarką?

5. ATSAKYMŲ Į KONSULTACIJŲ KLAUSIMUS TEIKIMAS

Konsultacijos vyks iki liepos 2 d. Daugiau informacijos apie tai, kaip dalyvauti konsultacijose, pateikiama

http://ec.europa.eu/energy/consultations/20130702_green_paper_2030_en.htm.

PRIEDAS

Bendra informacija energetikos ir klimato politikos klausimais

1. TEISĖS AKTAI, KURIAIS ĮGYVENDINAMI PAGRINDINIAI KLIMATO IR ENERGETIKOS POLITIKOS PRIEMONIŲ TIKSLAI IR SVARBIAUSIOS JŲ SIEKTI PADEDANČIOS POLITIKOS INICIATYVOS

- (1) Direktyva 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją, kurioje kiekvienai valstybei narei apibrėžiami 20 % atsinaujinančiosios energijos tiksliniai rodikliai
- (2) Direktyva 2003/87/EB su pakeitimais, padarytais Direktyva 2009/29/EB, kuria peržiūrėta ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema nustatant išmetamųjų teršalų ribas ir suderintas apyvartinių taršos leidimų paskirstymas įmonėms
- (3) Sprendimas Nr. 406/2009/EB (Sprendimas dėl pastangų pasidalijimo), kuriame valstybėms narėms nustatomi ŠESD išmetimo mažinimo sektoriuose, kuriems netaikoma ATLPS, tiksliniai rodikliai
- (4) Reglamentas (EB) Nr. 443/2009 (CO₂ ir Cars) dėl naujų keleivinių automobilių išmetamo CO₂ normų
- (5) Reglamentas (ES) Nr. 510/2011, kuriuo nustatomos naujų lengvųjų komercinių transporto priemonių išmetamų teršalų normos pagal Sąjungos integruotą principą mažinti lengvųjų transporto priemonių išmetamo CO₂ kiekį
- (6) Direktyva 2009/30/EB (Degalų kokybės direktyva), kuria sumažinamas anglies kiekis degaluose per visą jų gyvavimo ciklą
- (7) Direktyva 2009/31/EB, kuria sudaromos sąlygos rinkti ir saugoti anglies dioksidą
- (8) Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, kurioje apibrėžiami reikiami veiksmai valstybių narių lygmeniu
- (9) Direktyva 2010/31/EB dėl pastatų energinio naudingumo
- (10) Direktyva 2009/125/EB dėl ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams, įskaitant standartus
- (11) Reglamentas Nr. 2006/842/EB dėl fluorintų dujų ir Direktyva 2006/40/EB dėl fluorintų dujų, išmetamų iš motorinių transporto priemonių oro kondicionavimo sistemų
- (12) Direktyva 99/31/EB, kuria nustatomas laipsniškas draudimas šalinti atliekas sąvartynuose ir mažinamas CH₄ teršalų išmetimas
- (13) Direktyva 1991/676/EEB dėl nitratų, kuria mažinamas N₂O išmetimas
- (14) Direktyva 2009/33/EB dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones
- (15) Tarybos Direktyva 2003/96/EB pakeičianti Bendrijos energetikos produktų ir elektros energijos mokesčių struktūrą
- (16) Reglamentas (EB) Nr. 1222/2009 dėl padangų ženklavimo atsižvelgiant į degalų naudojimo efektyvumą ir kitus esminius parametrus

- (17) Reglamentas (ES) Nr. 228/2011, kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1222/2009 nuostatos dėl C1 klasės padangų sukibimo su šlapia danga bandymo metodo
- (18) 2011 m. lapkričio 29 d. reglamentas (ES) Nr. 1235/2011, kuriuo iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1222/2009 nuostatos dėl padangų sukibimo su šlapia danga klasių, pasipriešinimo riedėjimui matavimo ir patikrinimo procedūros
- (19) 2009 m. liepos 13 d. reglamentas (EB) Nr. 714/2009 dėl prieigos prie tarpvalstybinių elektros energijos mainų tinklo sąlygų, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1228/2003
- (20) 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1775/2005
- (21) Sprendimas dėl naudojant žemę, keičiant žemės naudojimo paskirtį ir vykdant miškininkystės veiklą išmetamo ir pašalinamo šiltnamio efekto sukeliančių dujų kiekio apskaitos taisyklių ir veiksmų planų.

2. PAGRINDINIAI PAMATINIAI DOKUMENTAI

Konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. planas

http://ec.europa.eu/clima/policies/roadmap/index_en.htm

Energetikos veiksmų planas iki 2050 m.

http://ec.europa.eu/energy/energy2020/roadmap/index_en.htm

Baltoji knyga. Bendros Europos transporto erdvės kūrimo planas. Konkurencingos efektyviu išteklių naudojimu grindžiamos transporto sistemos kūrimas.

http://ec.europa.eu/transport/themes/strategies/2011_white_paper_en.htm

Efektyvaus išteklių naudojimo Europos planas

http://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/about/roadmap/index_en.htm

Europos anglies dioksido rinkos struktūrinė reforma. Pirmoji ataskaita apie Europos anglies dioksido rinkos padėtį 2012 m.

http://ec.europa.eu/clima/policies/ets/reform/index_en.htm

Postūmis energijos vidaus rinkai

http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/internal_market_en.htm

Atsinaujinančioji energija – reikšmingas Europos energijos rinkos objektas

http://ec.europa.eu/energy/renewables/communication_2012_en.htm

Europos Parlamento rezoliucija dėl Konkurencingos mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sukūrimo iki 2050 m. plano

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2012-0086&language=EN&ring=A7-2012-0033>

Europos Parlamento rezoliucija dėl Baltosios knygos dėl bendros Europos transporto erdvės

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2011-0584&language=EN&ring=A7-2011-0425>

Europos Parlamento rezoliucija dėl Energetikos veiksmų plano iki 2050 m.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2013-0088&language=EN&ring=A7-2013-0035>